Syyttäjälaitos **27.4.2022** SY/666/2022

Eduskunnan lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Lausunto, 27.4.2022, dnro SY/666/2022

Lakivaliokunnan lausuntopyyntö /U 32/2022 vp

Lakivaliokunta on Syyttäjälaitosta ilmoittamaan asiantuntijan kuultavaksi lakivaliokunnan kokoukseen 3.5.2022 ja pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston kirjelmään U 32/2022 vp eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta.

Direktiiviehdotuksen soveltamisala suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön on laaja. On riippuvaista direktiivin tulkinnasta, millaisia muutoksia se edellyttää kansalliseen lakiin. Seuraavassa asiaan on otettu kantaa asiaan lähinnä siitä näkökulmasta, miten direktiiviehdotuksen velvoitteet vastaavat niitä säännöksiä, joita syyttäjät syytetoiminnassaan soveltavat.

Eduskunnassa on vireillä rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus (HE 13/2022). Uudistuksessa on kysymys useista sellaisista säännöksistä, joita direktiiviehdotuskin koskee. Olisi toivottavaa, että kyseisen lainsäädäntötyön yhteydessä kiinnitettäisiin erityistä huomiota siihen, että voimaan saatettavan uuden lain säännökset vastaavat direktiiviehdotuksen ilmeisesti voimaan tulevia artikloja, jotta ei syntyisi tilannetta, jossa uusia lakeja joudutaan heti muuttamaan. Seksuaalirikosten rikosoikeudellinen hallinta on jo nyt hankalaa johtuen pitkistä vanhentumisajoista, joiden puitteissa lainsäädäntö on voinut muuttua tutkittavaksi tulleen rikoksen kestäessä tai rikoksen tekemisen jälkeen. On haasteellista hallita eri aikoina voimassa olleet rikostunnusmerkistöt niihin liittyvine vanhoine tulkintoineen ja siksi olisi toivottavaa, että rikoslain 20 luvun uudistuksessa päädyttäisiin selkeään kokonaisuuteen, joka kaikilta osin kestää aikaa.

Syyttäjätoiminnan näkökulmasta merkitystä on lähinnä sillä, että kansallinen lakimme vastaa direktiivin ja muidenkin kansainvälisten sopimusten velvoitteita, jotta epäselviä tulkintatilanteita ei syntyisi.

Valtioneuvoston kirjelmässä sivulla 13 ja 15 on käsitelty 9 artiklan a alakohdan mukaista kansallista kriminalisointia uhkaavan materiaalin osalta. Lienee niin, ettei artiklassa tarkoitettua menettelyä ole säädetty Suomessa rangaistavaksi, jos pelkästään uhkaavaa materiaalia ei toimiteta kohdehenkilön tietoon. Samoin 10 artiklan mukaisella teolla ei ole täsmällistä vastinetta kansallisessa laissa, kuten kirjelmän sivulla 14 on todettu.

Yllytys, avunanto sekä yritys on rikoslaissa kattavasti kriminalisoitu artiklan 11 edellyttämällä tavalla olettaen, että näiden kansalliset määritelmät vastaavat sitä, mitä artiklassa edellytetään.

Valtioneuvoston kirjelmän sivulla 14 on käsitelty artikloja 12 ja 13, joiden osalta kansallinen laki ei täysin vastaa direktiivin vaatimuksia. Tältä osin viitataan siihen edellä mainittuun, että tällaiset seikat olisi hyvä ottaa jo nyt huomioon rikoslain 20 luvun uudistuksen yhteydessä. Vastaavasti eroja direktiiviehdotuksen velvoitteiden ja kansallisen lain osalta on kirjelmässä todettu kaksoisrangaistavuuden osalta sivulla 15 ja vanhentumisaikojen osata sivulla 16. Näistä erityisesti vanhentumisaikojen osalta kansallinen laki olisi hyvä yhtenäistää tulevan direktiivin kanssa jo rikoslain 20 luvun kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Direktiiviehdotuksen 17 artikla edellyttää esitutkinnalta ja syyteharkinnalta joutuisuutta ja toimimista viipymättä. Kansallinen lainsäädäntö ei ole ristiriidassa direktiiviehdotuksen kanssa, mutta johtuen niukoista resursseista, ei edellytetty tehokas ja viipymätön menettely tosiasiassa toteudu nykyisellään ainakaan kattavasti. Koska direktiivissä edellytetään jäsenvaltiolta tämän asian varmistamista, voi direktiivin velvoitteen täyttämisellä olla huomattaviakin resurssivaikutuksia.

Lähisuhdeväkivallassa keskeinen ja usein myös pääasiallinen näyttö on asianomistajan kertomus. Artiklassa 17 on edellytetty, että rikosoikeudellinen menettely jatkuu, vaikka syytös olisi peruutettu. Johtuen lainsäädännöstämme, syytteen ajamisen edellytykset saattavat raueta (todennäköiset syyt lakkaavat olemasta olemassa), jos lähisuhdeväkivallan uhri peruu aikaisemman kertomuksensa tai kieltäytyy lausumasta asiassa enää mitään. Oikeuskäytännössä on myös kielletty tällaisissa tilanteissa käyttämästä näyttönä sitä, mitä uhri on esimerkiksi poliisipartiolle kertonut asiasta (hyödyntämiskielto). Täyttääkö kansallinen lakimme kattavasti artiklan 5 kohdan vaatimukset on riippuvaista siitä, mitä artiklassa tarkoitetulla syytöksen peruuttamisella tarkoitetaan.

Sen lisäksi mitä valtioneuvoston kirjelmässä on todettu 22 artiklan sisältämän velvoitteen ristiriidasta voimassa olevaan oikeuteen nähden on todettava, että jos artiklassa mainittujen seikkojen selvittäminen on tapauskohtaisesti tarpeen rikoksen osoittamiseksi toteen, voi artiklan tarkoittamasta kiellosta seurata tilanteita, joissa vakavankin rikoksen selvittäminen estyy.

Mikko Männikkö
Valtionsyyttäjä

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888
valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Mikko Männikkö
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
mikko.mannikko@oikeus.fi